

НАРОДНЫ НОВИНКЫ

КУЛЬТУРНО-СПОЛОЧЕНЬСЬКИЙ ТЫЖДЕННИК РУСИНІВ СР

р. XIX • ч. 39 – 40 • 30. септембра 2009 • ціна 0,20 €

<http://www.rusynacademy.sk>

ПОДІЯ ТІСЯЧРОЧА –

Видання комплетного Євангелія по русиньскы

(ТЕТРАЄВАНГЕЛІЄ вышло в кодифікованім русиньскім языку і выдав го не Пряшівський грекокатолицький архієпископський уряд, як бы то мало быти, але Світовий конгрес Русинів.)

• Символічний образ св. Кірила і св. Мефодія як покровителів писменности і християнської віри Славян, враховано Русинів.

Євангеліє є Божым словом

Терміном „Святе Євангеліє (од Мафтея, Марка, Луки і Йоана)“ означе ся міжді християнами Боже слово, котре было написане святама євангелістами, супутниками Господа Ісуса Христа на тій Землі перед 2 000 роками. Было написане в грецькым языку, котрым в тім часі бісідовали люде жыючі в Римській імперії. Євангеліє ся читало (співало) главно в церьквах а почас єго співаня на богослужбах віруючі доднесь на знак почливости к Господу Богу стоять...

9. стороча – латиньскы троязычници проти св. Кірила і Мефодія

Першых тісяч років ся в християнській Церькви співало Євангеліє лем в трьх языках: в оригіналі – по грецькы і в перекладах до єврейского і латиньского языків. Так тому было аж до 9. стороча, кідь з Греції пришли на Велику Мораву святи єпископы Кіріл і Мефодій, котры Євангеліє переложили до языка, котрым говорила ведуча шляхта на Великій Мораві (Растислав, Святоплук...) і котра ся міжді Русинами доднесь означує язык старославянський.

В 9. сторочу франьскы римокатолици (Віхтінг і далшы) твердо ся поставили проти Євангелія переложеного до тогдышньої живої бісіды – старославянського языка (днесь го означають і за церковно-славянський язык, бо ся ужывають уж лем у церьквах). Латиньскый єпископ Віхтінг, котрый ненавидів вшытко славянське і грецьке, і хотів, жебы ся Славяне (міжді нима і Русины) стали Німцями, твердо ся поставив проти старославянських перекладів Євангелія і просяджовав Євангеліє в латиньскім перекладі. Святы єпископы Кіріл і Мефодій много собі вытерпіли од латиників, а як знаме, по смерти князя Растислава ученикы св. Кірила і Мефодія были немилосердно выгнаны з Великої Моравы і потім діяли за ей границями, главно на території історичной Карпатської Руси і в Булгарскім кралівстві...

21. стороча – Світовий конгрес Русинів є отцём Русинів

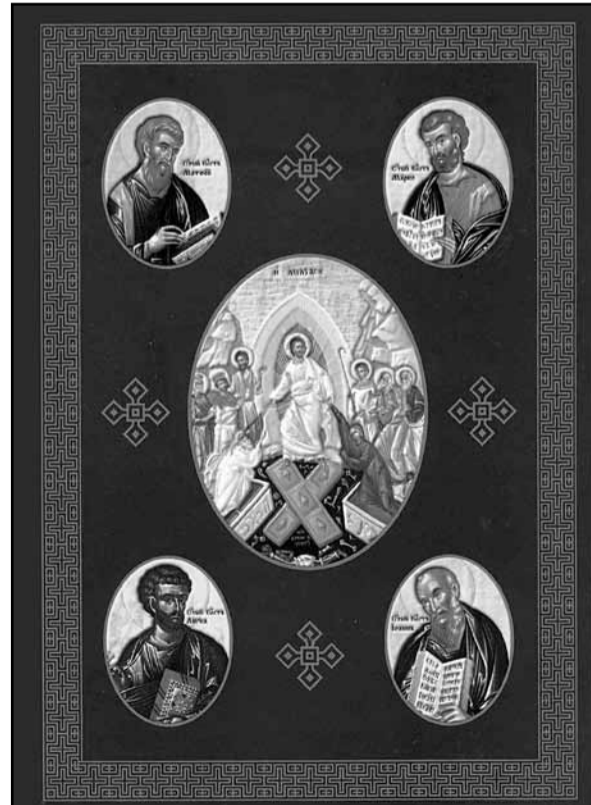
Святе Євангеліє є церковным текстом і зато тот посвятный церковный текст обычайно давать переложити до живої бісіды, друкує і фінанцує єпископ даной єпархії. Так є то в цілім світі. Лем на Словенську так не є.

В тых днях дістала ся мі до рук выще 1 050-сторінкова книга з назвов **ТЕТРАЄВАНГЕЛІЄ Мафтея, Марка, Луки, Йоан**, (Пряшів, 2009). Обсягує в собі переклад святого Євангелія з кіріло-мефодьского старославянського языка до кодифікованого русиньского языка на Словенську. Не было выдане Пряшівським архієпископським грекокатолицьким урядом на челі з ТгДр. Яном Бабяком, ПгД., як бы то мало быти, але Світовим конгресом Русинів. Русины на Словенську не мають свого русиньского єпископства, яким був свяченомученик, василіан Павел Гойдич або єго помічний єпископ, свяченомученик Василь Гопко. Русиньскы грекокатолици на Словенську не мають днесь єпископів-отців, але лем отців (Гірка, Бабяк, Хаутур, Руснак). Днешні словацькы єпископы дотеперь не зробили ніч прото, жебы русиньскы грекокатолици могли чути Боже слово (Євангеліє) у своій материнській русиньській бісіді... Пряшівскы єпископы докінця послідніх 20 років заказують своїм священникам читати русиньскым віруючим Євангеліє в церьквах у їх материнськым языку, по русиньскы!

Увидиме, як ся заховують к теперь выданому Світовим конгресом Русинів **Тетраєвангелію Мафтея, Марка, Луки, Йоан**? Книжка была выдана вдяка невтомній роботі новодоного Духновича – о. ТгЛіца Франтішка Крайняка з Камюнки (окрес Стара Любовня) і єго сполупрацовника, Осифа Кудзея з Нягова (окрес Міджілабірці), котры ю перекладали русиньскы єпископы докінця послідніх 20 років в сучасного кодифікованого русиньского языка, а што є інтересне, же книжка є выдрукована так, же в першій половині є русиньскый текст в азбуці, а в другій половині книги є тот самый текст по русиньскы латиників. Языковов редакторков є ПгДр. Анна Плішкова, ПгД. з Інштитуту русиньского языка і культуры Пряшівской універзіты в Пряшові. Коректуру зробили: о. Ярослав Поповець із Чірча, о. Іван Барна зо Светлиць, о. Мілан Ясик із Чабин, автором графічної управы є о. Мартін Костілик із Гунковець.

о. Йосафат Владимір ТІМКОВІЧ, ЧСВВ, Кошыці
website: www.spravny.narod.ru, e-mail: jvtosbm@yahoo.com

П. С.: **Тетраєвангеліє теперь за выгодну ціну 25 євр мож купити:** в редакції Русин і Народны новинкы, тел.: 0905 470 884, i-мейл: rusyn@stonline.sk або на адресі: о. František Krajňák, 065 32 Kamienka 140, tel.: 052/432 15 57, e-mail: f.kraj@centrum.sk

• Прекрасна фаревна обалка, годна обсягу, котрым муть Євангелія од Мафтея, Марка, Луки і Йоана, што споены до єдного высше тісячсторінкового ТЕТРАЄВАНГЕЛІЯ – дотеперішнього верховного животного діла о. ТгЛіца Ф. Крайняка, котрому помагав колектів далших сплутворців.

Присвяченый памяти Ю. Ставровского-Попрадова

Хосенный одборный семинарь

24. септембра 2009 у СНМ – Музею русиньской культуры в Пряшові одбыв ся міджінародный одборный семинарь під назвов Юлій Ставровський-Попрадов: аналіза жывота і творчости, присвяченый юбілею того писателя-русофіла –110 років од єго смерти. Акцію зреалізовало Русиньске культурно-освітне общество А. Духновича в сполупраці з Музеєм русиньской культуры і Словенськы асоціації русиньскы организаций із центром у Пряшові і з фінанчнов помочов Міністерства культуры СР – програм Культура народностных меншын 2009 і міджінародного проекту Активіта – Новодоба історія Русинів у світі.

Вступом до семинаря была презентация выставки материалов о жывоті і творчости Ю. Ставровского-Попрадова і єго сучасників із подробным выкладом председы общества А. Духновича – Мгр. Гавриіла Бескида. Семинарь офіціально отворили: директорка музею, ПгДр. Ольга Глосківа, др. н., і председа общества А. Духновича, Мгр. Гавриіл Бескид.

В главній части семинаря зо своїма рефератами выступили: ведучій Выскупного центра карпатістики в Ужгороді, Валерій Падяк, к. н., на тему **Юлій Ставровський-Попрадов на сторінках ужгородських новинок „Новый Свѣтъ“ з років 1871 – 1872**, директорка Інштитуту русиньского языка і культуры Пряшівской універзіты в Пряшові (ІРЯК ПУ) ПгДр. Анна Плішкова, ПгД. на тему **Русиньскый языковий вопрос в періоді жывота і творчости Ю. Ставровского-Попрадова**, асистентка ІРЯК ПУ, ПгДр. Марія Мальцовска говорила о **Ю. Ставровскім-Попрадові як застанцієві кіріло-мефодьской традиції Русинів у сатиричнім творі „Войчицькый чудотворець“**, історик Сполоченьско-научного інштитуту САН у Кошицах, ПгДр. Станіслав Конечні, к. н., презентовав тему **Карпатскы Русины в періоді дуалізму і Ю. Ставровского-Попрадов**, Мгр. Гавриіл Баскид із Пряшова выступив на тему **Шпеціфічності оцінюваня жывота і творчости Ю. Ставровского-Попрадова історіками і літератами в різных історично-політичных періодах (Др. Н. Бескид, доц. Др. О. Рудловчакова, доц. Др. Ш. Добощ)**, а на конце выступив ведучій Русиньского научного інштитуту в Будапешті, ПгДр. Тібор Міклош Поповіч, к. н., котрый в короткості представив **Ставровского-Попрадова в літературно-выскупній творчости Др. Николая Бескида**.

Коротка біографія

Дакотры нашы читателі наісто мають інформації о Ю. Ставровскім-Попрадові, але многы не знають скоро ніч, а про тых хочу увести пару основных даней, які мали своє місце і на выставці у звязи зо семинарем. Народив ся **18. януара 1850** у Суліні, Старолюбовнянского окресу, в родині священника. Быв священником, поетом, публіцистом, фольклорістом, етнографом, філологом. Учів ся в Суліні, Подолинці, левочкській гімназії, потім у пряшівській гімназії (1863 – 1868). А тогды уж зачав публікувати в ужгородських новинках „Свѣтъ“ із додатком ку призывку „Попрадов“, од рікы Попрад, котра текла коло єго родного села Сулін. Як схопного абсолюента пряшівской гімназії Пряшівска єпархія послала го в р. 1868 штудувати на Будапештську універзіту, де ся учів у Централній богословській семинарії. По скінчіню семинарії служив як священник в Орябині (1874 – 1876), потім в роках 1877 – 1878 робив у канцеларії єпископа Николая Товта у Пряшові. Але він був неспокойный із мадьяричнов політиков того єпископа, зато прияв пропозицію Адолфа Добрянського одыйти до Чертіжного на місце небогого священника Михала Бескида, де перешов 2. мая 1879. Ту русофілство поета зміцніло, але він, на розділ од Добрянського, не ідеалізовав царську Росію. Одсуджовав як царську Росію, так і австро-угорську монархію. Єго поезія, позначена впливом поезії А. Пушкіна і М. Лермонтова, пересычена патосом протесту проти мадьяризації, сарказмом на адресу зрадной інтелігенції і ніжнов любовов к своему народу („К угро-русским“, „К моему народу“, „Спиш“, „Тупая печаль в чужинѣ“ і ін.). Опубліковав і пару работ з етнографії і фольклору („Очерки изъ попрадской Руси“, „Сказки изъ спишской Руси“, „Ярмарка в одном городѣ вышняго Спиша“, „Русские пословицы“ і ін.), статі з лінгвістики („Нѣчто о благозвучіи славянских языков“, „Нѣчто о буквѣ“, „Ѣ“, „Нѣужели писати нам абецадлом?“), статі о історії („Отношение венгро-русских к мадьярам“, „Нечто об образованиі венгро-русского народа“ і ін.). Єго публіцистичны работы ся визначають глубокым патріотизмом, знанєм історії і жывота людей пряшівской области, котры публіковав у новинках „Свѣтъ“, „Новый Свѣтъ“, „Карпат“, „Листок“ і інших. Умер 27. марца 1899 у Чертіжнім, Міджілабірського окресу, де є і похований.

3 выступів двох реферуючих

Кідь споминаме публіцистичне діятелство Ю. Ставровского-Попрадова, то оно было барз богате. О нім много повів першый реферуючий – Валерій Падяк, к. н., котрый, выходячі зо своєї у 2006 році выданой публікації „Ужгородський тижневик „Новый Свѣтъ“ (1871 – 1872): Анотована бібліографія матеріалів та (Продовжіня на 2. стор.)

• Погляд на часть участников міжнародного одборного семінара „Юлій Ставровський-Попрадов: аналіза жывота і творчості“, котрый быў у засіданні Музею русиньской культуры в Пряшове 24. септембра 2009. Зліва реферуючі: В. Падыяк, к. н., ПгДр. А. Плішкова, ПгД., ПгДр. М. Мальцовска, Мгр. Г. Бескид і ПгДр. С. Конечні, к. н., справа дакотры участницы: Г. Лацова, М. Забавський, Ш. Крушко, С. Лысинова і Ю. Молнар.

Присвячений памяці Ю. Ставровского-Попрадова

(Закінчіня з 1. стор.)

історичний нарис“, спомянув у своїм рефераті, же новинки „Новый Свѣтъ“ выходили як єдини в тім часі, які приносили статі зо жывота підкарпатських Русинів, а міджі ей найактивніших корешпондентів належав Юлій Ставровський, в данім часі студент богословской семінарії Пештської універзіты. Як повів В. Падыяк, „сам Попрадов дав у новинках дость шыроке поясніня, чом він (як представитель москвофильского напрям) так активно пише до „Нового Свѣта“ і кличе до той работы других тогда, як внуторный ідейный розкол одбив од народного діла многих активістів:

• У Музею русиньской культуры у Пряшове семінаріе отворила і участнице привітала директорка – ПгДр. О. Глосікова, др. н.

„Сыны, за благо своего племени прежде столь ревня, сыны народа разединились и отделились из поприща всенародной дѣятельности, и поступают от тех пор так, будто бы в их сердцах любовь к родному племени была погасла. Все таки не отчаивайтесь намъ, пусть оживляетъ насъ надежда, что печальное сіе положение въ короткое время перестанетъ, и тепершняя вражда взаимному согласію и любви мѣсто сдѣлаетъ. Но пока то станется, пока старшіе нашего народа междусобно враждуютъ – обяязано молодое племя народа силами соотвѣтственно дѣйствовать. Молодому человеку – по крайней мѣрѣ у насъ между тепершними обстоятельствами – не пристойтъ участвовать въ спорахъ старшихъ людей. Должность молодца лишь народъ свой любить и по возможности благу его споспѣшествовати. У насъ находится теперъ только одна газета, „Новый Свѣтъ“, если сія пропадетъ, можемъ опять 5-10 годовъ ждати, пока другую получимъ; вѣдь извѣстно, сколь много труда и времени стоило нѣкогда основаніе газеты „Свѣта“. – „Новый Свѣтъ“ нужно потому на всякій случай содержать и от гибели сохранить; и если сего старшіе не дѣлаютъ, нужно то дѣлати намъ молодымъ...“ („Новый Свѣтъ“, 1872, ч. 32).

Як конштатовав В. Падыяк, многы публікації Попрадова у новинках „Новый Свѣтъ“ доднесь малознамы нашым

высумникам історії і культуры Русинів, а цілком боком зістає велика історична робота молодого Попрадова, што ся друковала в сѣмох чіслах новинок під назвов „Короткая исторія приведенія руссаго народа въ христіанскую вѣру“ (1872, ч. 44-50).

Реферуючі спомянув і то, же кідь у децембрі 1872 року, на самый Новый рік, было ясно, же новинки „Новый Свѣтъ“ уж не будутъ веце выходити, ей редактор Віктор Гебей у послідній редакційній статі (ч. 50) подяковав пятём найактивнішим сполупрацівникам новинок, міджі котрыма быў і Ставровський-Попрадов.

Жебы похопити языкову і народностну орьєнтацію Попрадова, треба спознати тогочасный языковый контекст, в якім ся розвивали і погляды писателя і публіцисты Попрадова. К тім темі выступила ПгДр. Анна Плішкова, ПгД., яка увела: „В контексті домінуючій великоруськой орьєнтації в русиньскій соціеті русиньскы дѣятелі остро одмітали выштык, што было українське. Документуютъ то їх высловы на адресу галицьких Українців, окрем інших, і поета русофильской орьєнтації Юлія Ставровского-Попрадова. Він галицьких Українців назвав радікалами, котры розбиваютъ єдинство руського народа, до котрого, подля нѣго, належатъ і Русины в Угорьску. О українськым языку, котрый ся в Галичі певно уяв, конштатовав, же про Русинів є чуджий і зато го не можуть прияти... Пробы завести російскій язык як єдиный літературный язык нігда не были общім явом так на Підкарпатській Русі, як ани в пражіській области. Проти надхненціям, вызываючій к языковій єдноті на базі російского языка (тзв. русофілам), яка мала привести і к зьєднотію народному, выступили тзв. „народовці“ респ. русинофілы – Юрій Жатковіч, Ядор Стрипський, Михайло Врбель – прихыленці думки властного материньского языка і самостатного народа, котры ся вызначніше зачали проявлєвати в посліднім десятирочу 19. ст. Народна орьєнтація ся сперала прияти російскій язык за списовный язык Русинів, бо собі тьж усвідомлєвала, же ани містне жытельство, ани лідры русофильской орьєнтації, списовный російскій язык не знали, што значіло, же русиньскій читатель без учіня ся того языка, без знаня єго граматікы і без словника або ходем даяких высвітлінь лем тяжко може порозуміти писаному тексту в тім языку. Народовці ся в своїй роботі заміряли на презентацію історії, фольклору, але в першій ряді языка містного жытельства...“.

То лем дуже курта характеристика языковой ситуації того періоду міджі Русинами на Підкарпатській Русі і в пражі-

шівській области, де окрем русофильской і русинофильской, была іщі третя – українофильская орьєнтація. В тім добі Ставровський-Попрадов стотожнив ся з русофильсков орьєнтаціей і писав свої творы і статі по великоруськы (респ. „общерусски“). Рішіня языкового вопросу векшына русиньскых лідрів другой половины 19. ст., у тім числі і Ставровський-Попрадов, віділа в пріяту „общерусского“ языка за списовный язык Русинів. Шкода, же тогды не порозумів, як і многы представителі русиньской інтелігенції на споминаній території в тім часі, же єдина можливість пережытя языка Русинів і захованя їх ідентичности, є сохранити, поужывати і розвивати властный русиньскій язык, котрый треба і кодифіковати, што ся стало аж скоро о 100 років по смерті Юлія Ставровского-Попрадова.

Двоітый юбілей

По офіціальной, одборній части міжнародного семінара, присвяченого жывоту і творчості Юлія Ставровского-Попрадова, одбыла ся часть неофіціальной, славностна, присвячена енергічному сучасному юбілантові. В рамках нѣй участницы семінара приговорами, дарунками і букетами квіток поздравили главного організатора акції – Мгр. Гавриіла Бескида, котрый 28. септембра 2009 ослиав свої 80. народнины. А, самособов, наконец акції, як то звыкне быти при таких святах міджі Русинами, выштыкы заспівали юбілантові *На многая і благая літа* і пожелали му много здоровья і сил в роботі про русиньскій народ.

А. ЗОЗУЛЯК, фоткы автора

• Найвекшы букету квіток дістав главный організатор і юбілант в єдній особі – Мгр. Гавриіл Бескид од Г. Глосіковой в мені працівників Музею русиньской культуры у Пряшове.

Штату, што є штатне, народу, што є народне!

Ситуация, котра ся розвинула навколо закона о штатнім языку, є выштыкым наісто знама. Мадяри, репрезентованы председом СМК Палом Чакієм, суть обвинєваны за vznikнуте напята міджі Словенськом і Мадярськом. К тым, котры критізують погляды Мадяря, належатъ і многы Русины. Аж єм несподіваний, з яков ненавистєв ся многы высловлюють на їх адресу, главно на адресу пана Чакія, але і пана Бугара. Дакотры з них суть агресівнішы, як ортодоксны Словаки зо Словенської народної партії. Прошу ся: чом тільки ненависти і критікы якраз з боку Русинів? Чом праві Русины обгаюють закон о державнім языку, причім правдоподобно переважна векшына тот закон ани не познать? Тадь сьме то праві мы, Русины, котры маме скусеность з твердов асімілаціон, протирусиньскыма поглядами і уражками на адресу Русинів главно з минулости, на што многы доднесь терпылять і к своему русиньскому походжію ся прото ани не голосять. Што словакізація літургічных обрядів по русиньскых парохіях, іронія і підцінєваня вірників, котры ся голосять к своему материньскому языку і жадають єго жываня в церьковнім жывоті? Не можеме предці быти согласны з поглядом – „на Словенську по словенськы!“ Про народностны меншыны є то ліквідачна теорія. Мадяри бісідуютъ ай за нас о дотримованю прав народностных меншин, о решпектованю і

розвиваню материньского языка каждой народностной меншыны на Словенську.

Ясно, же мають в мерьку в першій ряді свої інтересы, але їх пожадавкы суть і нашыма. В тім, што ся тыкатъ наших проблемів, бы сьме їх мали підпорити. Будьме дипломатами

ЯКИЙ ВАШ ПОГЛЯД

і ходем ся стримаіме таких вырочів, же сьме зо выштыкым спокійны і новий закон о штатнім языку ся нас не тыкатъ! Самособов, же як славянськый народ інакше ся позераме на словенський язык як Мадяре, котры суть угро-фінськым народом. Мы Русины го овладаме на добрій уровні і без проблемів ним комунікуєме. Але згодниме ся на тім, же закон комусь барз хыбовав і був пріяты в найнегоднішій часі, што збыточно выкликало напята. Треба повісти ай то, же в многых єго установлєнях є неясный выклад дакотрых параграфів і може быти знеужытый тьма, котры над єго практичнов реалізаціей будутъ дозерати. Признаіме сі, же Словенсько матъ днесь много важнішых проблемів, як є языковой закон!

Можеме дискутовати о многых высловах Чакія, о політіці

Будапешту, о тім, ці є огрозена єднота території Словенська і ці походованя ґардістів за Дунаєм є реалнов грозбов нашой штатности. Не зо выштыкым мусиме быти згодні. В кождім припаді Чакія, як представитель народностной меншыны є чоловік, котрый знає, што хоче, стоїть за своєй народностєв, обгаює ей права, є на ню гордый і не ганьбитъ ся то наголос повісти. На розділ од Русинів, котры суть зо выштыкым спокійны і мають проблем отворено ся проявити (іщі так на фольклорных фестивалах своіма співанками і танцями). Кідь бы сьме были як Мадяри, наша церьковна верхность бы, напр. не доволила словакізовати церьковны обряды і іґноровати жадости русиньскых вірників. Але і в шыршій історічній контексті – бланція єствованя Русинів як європского народа бы была інакша.

Наконец хочю акцентувати то, же Русины не суть за розбиваня републікы, сьме проти націоналізму і проявів насилства. Але стійме на боці тьх, котры суть смілішы як мы, обгаюють народностны меншыны, їх народностны права, бо єдно є быти добрым обчаном Словенської републікы, а друге – быти гордым прислушником народностной меншыны, котра жыє на Словенську, з ей уставными правами! Думам, же платить – штату, што є штатне, народу, што є народне!

Др. Петер КРАЙНЯК, Пряшов

НАД ОСКАРОМ НЕ РОЗДУМУЄ...

Молодий амбіційний фільмовий умілець. Через об'єкти фільмової камери відкриває „другі світи“ сучасного віджіння реалітї. Фільмовий режисер і сценарїста **Марко ШКОП**. По успішнім фільмі **Іншы світы** (*Iné svety "made in Šariš"*) сперед трьох років приходить прїшівський родак знова к фільмовому позерателєви, тепер з фільмом **Осадне**, за котрый здобыв на Мїджінароднім фільмовім фестївалї в Карловых Варах 2009 ціну за найліпший документарний фільм над 30 минут. Наїсто не повїв наступаючїй молодїї генерациї фільмових творцїв послїдне слово.

■ На зачаток: Чусте ся быти Прїшївчаном, або уж Братїславчаном?

– Все буду Прїшївчаном. В Братїславі жыю од свого одходу на високу школу, нашов єм ту много прїятелїв, безпеку і міста, котры люблю, але нїгда ня не напало повїсти, же єм Братїславчаном. На другім боцї, мїджі Братїславчанамі мам много камаратїв.

■ Де є Ваше корїня?

– Обидвоє мої родїчі походять зо села Кривяны коло Липян. Там єм пережив своє дїтинство – літні вакацїї. Там єм ся стрїтив з Яном Лазориком, зберателєм народной творчости і скучочным пророком наших часїв. Кїдь єм у Прїшовї довшїй час, все за ним зайду.

■ Як vznikла ідея на фільм „Осадне“? Не мав ся тот фільм звати „Европскы політїкы“? Чом наконець назва „Осадне“?

– При творїню фільму є то так, же кїдь зачінають новїй проєкт, мусить мати даяку назву, і кїдь часто є то лем робоча назва. Уж од зачатку єм знав, же фільм ся не буде звати „Европскы політїкы“, але тогды єм не мав ліпшу ідею, чекав єм, ці мї дашто не прїйде до драгы в часї творїня фільму. Раз єм назву змінив на „Осадне-Брусел-Осадне“, но наконець єм ся розгоднув про

простїшу назву і чїсте рішіня: „Осадне“. Так, як чеськы „Želary“, казахскы „Тулпан“, або босняньско-хорватскы „Севдаг“.

■ Что хоче фільмовому позерателєви повїсти фільм „Осадне“ і што є главным посолством того фільму?

– Фільм приносит жывотну дорогу старости Ладїслава Мікулашка і православного священника Петра Сорокы. Є о їх пути з Осадного до Бруселу і назад до Осадного. Є то фільм о планах, котры сі люде вытворяють, росповїд о боях, котры ся пустиме боєвати. Заєдно є то росповїд о реалїтї, з котров не мож гнути, і о каждоденности, котра нас часом убивать, но даколи помагать забыти. Але даколи ся ходем о дашто покусиме... „Осадне“ є мала велика росповїд.

■ У Ваших фїлмах є обсаджованїй прїшївскїй карїкатурист Федор Віцо. Пасує Вам єго натурел?

– Федор Віцо є орігїнальний чоловік. Поважую сі за честь, же можу быти єго прїятелєм. У фїлмі пропоїть наших прїятелїв з Осадного з европосланцями і прїємным чоловіком Міланом Галєм. Федор потїм спровадять „делегацию“ з Осадного до Бруселу і прїпопрює ситуацїї своїм неповторным гумором. Од зачатку єм хотїв, абы „Осадне“ было фільмом, в котрїм є много гумору а думам сі, же ся то і подарило.

■ „Осадне“ є документ і о Русинах. Яке мате одношіня к тїй народности?

– Любить ся мї Федорїв афорїзм: „Русины суть як тот снїжный муж – Yeti. Каждїй уж о нїм чув, але нїхто го іщі не відїв.“ Є на шкоду, же Русины ся як народ не просаджують веце і барз гладко сплывають у маїорїтнїй сполочности. Федор є в тїм напрямї активний і зато го обдивляем. Думам, же і наш фільм дакус спрота-

гує Русинїв.

■ Накрутїти фїлм значїть – мати фїнанцїї. Як сьте доказали фїнанчно забезпечїти проєкт фїлму і хто был єго сполутворцєм?

– Фільм vznikнув у першїм рїдї вдяка грантовїй підпорї Міністерства культуры, чеськїй копродукцїй партнер забезпечїв кїнематографїчний грант МЕДІА і фїлмову камеру. Часть звуковой технїкы сьме мали од Словенской телевізїї. Єм рад, же кампанї фїлму допомогли много позорователї з выходного Словенска. Вірю, же ся не нагнївають, кїдь спомяну імена: Владо Вокаль, Душан Доляк, Міхал Міценко, або і лікерка Ванало зо Свідника, котра нам на премєры додала русиньску боровїчку. Вшыткым їм належить велике подякованя.

■ Кїдь порївнате „Іншы світы“ і „Осадне“, в чїм суть одлишны?

– Обидва фїлмы сьме робили в єднакїм авторьскїм зложїню, камеру робив Ян Мелїш, стрїг Франтїшек Крагенбіл. Інакше, то суть одлишны фїлмы, не чекайте продовжованя „Іншых світів“. Як режисер ся не хочу повторяти, хочу глядати дашто нове, выпробовати інакшїй прїступ. Експерїментованя є споене з рїзіком, але без нєго бы єм ся заставив і не посував бы єм ся допереду. Осадне є фільм, котрый мать свою выповїд і зосереджує ся на акцїї коло двох главных героїв. По кошатїй мозаїцї у фїлмовї есеї „Іншы світы“, ся новїй фїлм концентрує до прїямолїнійной дієвой лїнїї і мав бы выпровоковати глїбше сочуваня з прїтагонїстами.

■ Як сьте переживали атмосферу в сполочности світових целебрїт, котры были участнї Фїлмового фестївалу в Карловых Варах?

– Я целебрїты нїяк шпеціално не переживам, то значїть ані целебрїты тїпу Андреа Верешова. На другім боцї, герця Джона Мелковїча сі ціню, єго Валмонт у фїлмі „Небезпечкы знамостї“ є великым герецькым світлом. Мїй особно найінтензївнїший зажыток з Карловых Варїв є самособов споеный з фїлмом „Осадне“, бо тото єм переживав найвеце. Мав єм перед проєкцієв трему, але допало то веце як добрї, овацїї публїкы стояли за то. Єм зведавый, як фільм прїйме публїка в Прїшовї.

■ Бісїдує ся, же за селом Осадне кінчїть путь. Кінчїть ся і Ваша фїлмарьска, або уж мате в голові далшїй проєкт, котрый забодує в Карловых Варах?

– Не роздумую тепер над новым проєктом, чую ся барз сконаный. Кїдь але прїйде в справнїм часї добра тема, чоловік ся надхне... і уж му нїт помочї...

■ По тых успїхах ся напрошує вопрос: Што буде далшое мотивацїє про фїлмову творчость режисера Марка Шкопа? Жебы премїя Оскара?

– Кїдь бы єм роздумовав над Оскаром, был бы єм зрїпий, як мы дома гвариме, на навїцїу к докторови Каркошкови – псіхіатрови. Мїй тїм робить авторьскы креатївны документарны фїлмы, а не комерцїю про масову публїку, но наперек тому думам, же фільм ся буде позерателям на Словенську любити.

За розговор подяковав
Др. Петро КРАЙНЯК, Прїшїв
Фоткы: www.artileria.sk

• Талентованїй режисер документарных фїлмїв, родак із Прїшова – Марко Шкоп.

• Тройця творцїв документарного фїлму ОСАДНЕ: (зліва) стрїгач Ф. Крегенбіл, режисер М. Шкоп і камераман Я. Мелїш, котры на 44. Мїджінароднім фїлмовім фестївал прїшли до Карловых Варїв нелем з новым фїлмом, але і з рецесїстїчнїма малыма „карпатьскыма“ медведїками, як сімболом Русинїв, жебы 12. юла 2009 одышли нелем з нїма, але і з Кришталовым глобусом – оцїнїєм за найліпшїй документарний фїлм над 30 минут. Также талїзманї їм „прїнесли щастя“, зато їх так ціловали.

В Цернїнї – фестївал по новім

13. септембра 2009 у Цернїнї, Свідницького окресу, был 4. річник фолклорного фестївалу під назвов Із сокровища наших предкїв у рамках Днїв русиньскых традицїї.

В чїм был тот річник фестївалу новым? Же першыраз Сільскїй уряд у Цернїнї і Піддукляньскїй освітнїй центр у Свіднику го організовали в сполупрацї з Русиньсков обродов на Словенську. Новым был тот річник і тым, же почас фестївалу прошли три акцїї сучасно. Окрем богатого культурного проґраму, про жытелїв села был прїправлений святочнїй акт у звязї з Днєм почливости ку старшым, в яким і вшыткых цернїньскых юбілантїв поздравили і обдаровали дарунками і квітками. Але найвекшов новостїв того фестївалу было то, же вшыткы выступаючі ся на тїм річнику представили першыраз. Были то фолклорны группы **Брежїнка** з Містиска, **Медулієнка** з ОШ на ул. Карпатській у Свіднику, солїсты **Карїнка Полїгова**, **Анна Порачова**, цїмбалова музика братїв **Коларовых** із **Колачкова** і ін.

Фестївал ся реалїзовав вдяка фїнанцїїї помочї Міністерства культуры СР і председы Прїшївского самосправного краю Петра Худїка.

У Стебнику – Магурьскы славности

6. септембра 2009 у звязї з юбілєєм – 595 років од першого писмового документу о селї Стебник, Бардеєвского окресу, Сільскїй уряд у Стебнику зорґанїзовав 16. річник **Магурьскых славностей**.

Частїв славностей было святочне одгалїня памятной таблы вызначному представителєви збойницького руху на северовыходї Словенска і в сусїднїм Польску – Андрїєви Савкови (приблизно 1619 – 1654). Споїня славностей із одгалїнєм таблы не было нагодным, бо в тїм році собі припоминаме 390 роков од предпекладаного датуму народжїня А. Савкы. Памятна табла є на великїм природнім камїню перед Сільскым урядом у Стебнику. Двоязычнїй словенсько-русиньскїй текст на таблї, доповнений штілізованим образком карпатського збойника, говорить, же табла є одгалєна „нашому родакови, котрый обгаєвав права підданных“.

У богатїм культурнїм проґрамї славностей успїшно выступили і потїшыли публїку: **Якуб Кучечка**, **Патріція Семанова**, **Сїмона Яцулякова**, **Монїка Коженя** зо Стебника, **Бїанка Фелеґїова**, **Марїя і Патрїк Шуркалови** з Бехерова, **Фґ Кокавчан** із Кокавы над Рїмавіцов, а, самособов, домашня фолклорна група **Стебничанка**, котра святкує 15 років своєї екзїстенцїї. Тїй групї під веджїнем **Анны Сташковой** і **Івана Сидора** подяковав за дотеперїшне культурне діятельство і пожелав іщі много успїшных років про радость позерателїв і слухачїв староста села **Штефан Кучечка**.

НАРОДНІ НОВИНКИ

48 Prešov, SR. Tel.: 051/772 56 29. Передплатне на рік 8,50 €, до сусїднїх штатїв – 21 € або 29 \$, до заґранїча поштов ІІ. кл. 39 \$ або 26 €, поштов І. кл. 44 \$ або 30 €, заплатити мож і в редакцїї, банковым переводом або поштовов поукажков на ч. рахунку 1386912153/0200, Všeobecná úverová banka, робочка Prešov. Регїстрацїє ч. EV 327/08, МІС 49 438. Опублікованы поґляды дописователїв не мусять быти згодны з поґлядами редакцїї.

Адреса новїнок на інтернетї: www.rusynacademy.sk,
<http://narodny-novynky.presov.sk>, E-mail: rusyn@stonline.sk

Rusín a ľudové noviny
Duchnovičovo nám. 1
081 48 Prešov 1
D+2
VsRP - 664/2003

Platené v hotovosti
080 02 PREŠOV 2